

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

אייר

(חלק לב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

אייר

ודם (אף שגם רפואת רופא בו"ד באה מהקב"ה, שנתן „רשות (וכח) לרופא לר-פאות“⁶):

רפואת בשר ודם מועלת (בדרך כללי) רק „מכאן ולהבא“ [כמבואר בגמ'⁸ החי' לוק בין התרת נדרים ע"י חכם ש„עוקר את הנדר מעיקרו“, ורפואת מום ע"י רופא ש„אינו מרפא אלא מכאן ולהבא“], משא"כ רפואת הקב"ה (כיון שאופנה הוא „לא אשים עליך (מלכתחילה)“) עוקרת את החולי כאילו לא הי' מעולם.⁹

יתירה מזו: בצפע¹⁰ מבואר שגם ברפואת בשר ודם „יש ב' מיני רפואות א' מכאן ולהבא .. וא' למפרע“. אבל מ"מ יש חידוש ברפואת הקב"ה גם לגבי הרפואה שהיא „למפרע“ – כי זה שיכולה להיות רפואה (ע"י בו"ד) באופן שפועלת „למפ-רע“ ה"ז רק משום „שהרפואה היא רק לברר¹¹, כלומר, שע"י הרפואה נתברר שלא הי' מום מלכתחילה, אבל אם

א. איתא בספרים¹ ש„אייר“ הוא ר"ת – „אני² ה' רופאך“, דהיינו שחודש זה מסוגל לענין הרפואה.³

והנה בענין הרפואה גופא יש כמה אופנים, וכאן מודגש שהרפואה ד„אייר“ שייכת ל„אני ה' רופאך“, רפואת הקב"ה דייקא, שהחידוש ברפואה זו מפורש בכ' תוב² – „כל המחלה גו' לא אשים עליך כי אני ה' רופאך“, היינו שהקב"ה מונע שהחולי יבוא על האדם מלכתחילה⁴ [ע"ד דברי הרמב"ם⁵ שאם האדם זהיר כדבעי במאכלו וכו' ע"פ ההנהגות המבוארות בהל' דעות שלו „אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו“].

ויש להוסיף, שהחידוש ברפואת הקב"ה הוא לא רק בזה שהיא מונעת את בוא החולי, אלא שגם כאשר הנהגת האדם גרמה שבא עליו חולי, הנה כאשר רפואתו באה מ„אני ה' רופאך“, הרי הוא באופן אחר לגמרי מרפואת רופא בשר

6 ברכות ט, סע"א. ב"ק פה, א. שו"ע יו"ד ר"ס שלו. וראה ט"ז שם.

7 ראה לקמן בפנים מהצפע"ג.

8 כתובות עד, ב.

9 ראה רש"י בשלח שם בפ"י הראשון (ממדרשו), ואם אשים הרי הוא כלא הושגה כי אני ה' רופאך. ובחדא"ג מהרש"א (סנהדרין שם) דהיינו מפני שב-רפואת הקב"ה לא נשאר שום רושם מהמכה. וראה זח"ג (בהשמטות) דש, סע"ב. אוה"ת לנ"ך ע' שס. לקו"ש חט"ז ע' 515-6.

10 על הרמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב בסופה (ועד"ו בהל' אישות פ"ז ה"ט. ועוד) – ומציין לתוס' בכורות לח, ב. ע"ש.

11 ל' הצפע"ג הל' אישות שם. וראה תוס' בכורות שם.

1 ראה חי' חת"ס לשבת קמז, ב. שער יששכר (להרה"צ כו' ממונקאטש) מאמר אייר ס"ג (בשם סה"ק).

ואף ש„אייר“ הוא בב' יודי"ן דוקא (שו"ע אה"ע סקכ"ו סכ"ג. רמ"א שם ס"ו וכו') – י"ל כי בהברה נשמעת רק יו"ד אחת. וראה שער יששכר שם ע"ד הקבלה. שיחת ש"פ קדושים תשד"מ. ואכ"מ.

2 בשלח טו, כו.

3 ראה חת"ס שם (ומפרש עפ"ז דברי הגמ' שם „כולהו שקייני (משקין לרפואה. רש"י) מדיבחא (פסח) ועד עצרתא מעלו“). בני יששכר מאמרי חדש אייר מאמר א. שער יששכר שם. ועוד.

4 רש"י שם (לפי פשוטו). וראה ברכות ה, א. סנהדרין קא, א: אם תשמע לא אשים.

5 הל' דעות פ"ד ה"ב.

חודש אייר – החודש השני (וכו') – ולא קבעה התורה שם לכל חודש וחודש¹⁴.

וי"ל אחד הטעמים, כי בזה נרמז, שמלבד התוכן המיוחד שיש לכל חודש וחודש בפ"ע (כמבואר בכמה ספרים¹⁵) – הרי י"ב חדשי השנה הם (גם) מציאות והמשך אחד. ולכן נקראים החדשים ע"פ המספר הסדורי, המדגיש שכל החדשים מהווים המשך אחד (ובפשטות – כשאר מרים, "שני" ה"ז מדגיש שבא בהמשך להראשון, וכו').

ומזה מובן, שענינו של כל חודש וחודש הוא (גם) הכנה והקדמה לענינו של החודש הבא אחריו (ובהמשך אליו).

[ויש לומר, שזהו הטעם (הפנימי) ששבת מברכים החודש היא תמיד – גם כשר"ח חל בשבת – (השבת האחרונה) בחודש שלפניו – להורות, שה"ברכה" ונתינת כח על עבודת החודש הבא, באה מהחודש שקדמו].

ועפ"ז יש לומר בענינו – חודש אייר, שהוא החודש השני הבא בהמשך לחודש הראשון חודש ניסן (ומתברך ממנו) – שזה שהרפואה דחודש אייר היא באופן ד"אני ה' רופאך", רפואת

ה' לו מום, שוב אא"פ לבו"ד לעקור את המום, "למפרע"¹²; משא"כ רפואת הקב"ה באופן ד"אני ה' רופאך" – כיון שאופנה הוא, לא אשים עליך", הרי גם כשכבר בא על האדם חולי, הרפואה עוקרת אותו כאילו לא הושם על האדם מלכתחילה¹³.

וכיון ש"אייר" ר"ת, "אני ה' רופאך", הרי מובן, שסגולת חודש זה בענין הרפואה היא באופן של "אני ה' רופאך", העוקרת כל ענין החולי מעיקרו.

ב. ויובן זה בהקדם הטעם שבחמשה חומשי תורה נקראים החדשים במספרם הסדורי (חודש ניסן – החודש הראשון,

12) וראה צפע"נ שם (בשם התוס') "דאף בדבר שנעקר מעיקרו אך לא נעקר מחמת פתח רק מחמת דין אז מיקרי שה"ו עליו הדבר".

ולהעיר, שמהמשך לשונו בהל' תשובה שם משמע לכאורה, שגם הרפואה הפועלת, "למפרע" (שב"תוס' בכורות) אינה כמו "חכם עוקר", אלא רק כמו "רפואה קודם המכה וחייבין ובטלין (מיד) כמו הך דנדרים דף ע"ה" ע"ש.

וי"ל, דכיון שהבירור, "למפרע" שאינו מום בא רק ע"י פעולת הרפואה (של עתה), אא"פ לומר שזהו כאילו לא ה' בו מעולם (משא"כ רפואת הקב"ה שעוקרת המכה באופן שלא נשאר רושם כלל, כב"ה הערה הבאה). ואכ"מ.

13) להעיר ממתחיל (ראה מגילה יג, ב. מדרש לקח טוב שמות ג, א) שהקב"ה מקדים רפואה למכה. אבל ראה צפע"נ הל' תשובה שם, שרפואה קודם המכה אינה עוקרת המכה מעיקרה אלא "חייבין ובטלין" (כנ"ל הערה הקודמת), ועדיין "מקצת שמו עליו" [ל' רש"י יומא פו, סע"א ד"ה וכתבי ארפא. הובא בצפע"נ הל' אישות שם] לענין תשובה מיראה – והרי תשובה מיראה היא ע"ד, "רפואה קודם המכה" (צפע"נ הל' תשובה שם); משא"כ הרפואה מצד הענין ד"לא אשים עליך" י"ל שעוקרת את החולי מעיקרו (ככפנים) באופן שלא נשאר שום רושם כלל וכאילו לא ה' בו מעולם (ראה לעיל הערה 9 ממהרש"א).

14) וביותר צריך ביאור עפמשנת" במק"א בפ"י מחז"ל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. ב"ר פמ"ח, ט) "שמות חדשים עלו בידם מבבל" – שרק עלו עמהם מבבל (ולא שנתחדשו שם), היינו שהשמות היו גם קודם לכן, אלא שלא התחילו להשתמש בהם עד שעלו מבבל (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 214 ואילך) – ומ"מ שמות אלו לא נזכרו בחומש.

15) ראה טאו"ח סו"ס ת"ז (הובא גם בט"ז או"ח שם), שי"ב ר"ח הם כנגד י"ב שבטים (ראה גם מגלה עמוקות עה"ת ר"פ שמות (ועוד). סי' יעב"ץ במקומו. תו"א שמות מט, ד. ועוד). – וידוע שי"ב חדשים הם כנגד י"ב צירופי שם הוי' (פרדס שי"ג פ"ג. משנת חסידים סדר מועד מט' ניסן ואילך (בכוונת כל חודש). ועוד).

לומר, שעיקר הענין ד"אני ה' רופאך" של חודש אייר הוא בקשר לרפואת הנפש, ומזה מסתעף ומשתלשל אח"כ שהוא סגולה גם לרפואת הגוף.

[ובפרט ע"פ הידוע²³ שהתורה מדברת בעליונים ומרמזת בתחוננים, היינו שעניני התורה מדברים לכל לראש „בעליונים“ (כפי שהם מתפרשים בתוכנם הרוחני), ופירושה הפשוט (כפי שדברי תורה מתפרשים „בתחוננים“, בעולם הזה הגשמי) הוא רק ה"רמז" שבתורה. וכמו"כ בענינו, שכשהתורה מדברת ע"ד ענין ה"רפואה" – כוונתה לכל לראש לרפואה בתוכנה הרוחני („בעליונים").]

ובזה מובן הקשר דענין הרפואה לחודש אייר – ע"פ המבואר במדרש שמואל²⁴ אחד מהטעמים שאומרים פרקי אבות בין פסח לעצרת, כי „מכאן מתחיל הזמן להתחמם ומתעוררים התאוות הגור פניות ויצר הרע מתחיל להשתרר ולהתגבר, ומסכתא זו (אבות) מלאה תורכות ומעוררת האדם לרדוף אחר כל מדה טובה ומגברת יצר הטוב על יצר הרע“, ונמצא שמחודש אייר מתחיל עיקר הנחיצות ברפואת הנפש²⁵ (כיון שאז יש התגברות היצר הרע כו').

הקב"ה דוקא, הוא מפני שבא לאחרי ובהמשך לחודש ניסן:

ענינו של חודש ניסן הוא – חודש הגאולה¹⁶, והכוונה בזה – גאולה נסית, שלמעלה מן הטבע. וכמו גאולת מצרים בפשטות, שבאה על ידי נסים ונפלאות שלמעלה מן הטבע לגמרי (דלא כגאולת פורים שבחודש אדר, שהיתה ע"י נס מלוכב בטבע). וכמרוזם גם בשם „ניסן“ – מלשון „נס“, ובה גופא – שתי נונין, המורה על „נסי נסים“¹⁸. והיינו מפני שגאולת מצרים באה ע"י ש"נגלה¹⁹ עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה (בכבודו ובעצמו²⁰) וגאלם, ולכן באה הגאולה כלי התלבשות כלל בדרכי הטבע.

וזהו ההמשך בין שני החדשים דניסן ואייר – דחודש ניסן, חודש הראשון, נותן כח בחודש אייר שלאח"ה, שהוא מסוגל לענין הרפואה (כנ"ל), שתבא הרפואה באופן של „אני ה' רופאך“²¹, רפואת הקב"ה בכבודו ובעצמו, שהיא רפואה שלמעלה מן הטבע, העוקרת את החולי כאילו לא הי' בו מעולם.

ג. והנה ידוע, שכשם שיש חולי ורפואת הגוף, כך יש חולי ורפואת הנפש, וכמבואר בארוכה בשמונה פרקים להרמב"ם²² (בשם קדמונים). ועפ"ז יש

23 עשרה מאמרות מאמר חקו"ד ח"ג פכ"ב. וראה בארוכה שלה"ה (יג, ב ואילך. קסא, סע"א ואילך). נת' בלקו"ש חכ"ג ס"ע 37 ואילך (וש"ג). וראה גם לקו"ש חלק ל' ע' 17 ואילך. ועוד.
24 על מס' אבות בהקדמה (ד"ה אמר המחבר).
25 ומתאים עם הידוע, שענינה של ספה"ע (ש"עיקר ספה"ע הוא כל חדש אייר" – אה"ת בהעלותך ע' שסו. ועוד) הוא – בירור המדות (דנפש הבהמית).
ולהעיר גם ממשנת"מ במק"א (לקו"ש ח"ח ע' 118 ואילך) שפסח שני ענינו תשובה (וראה שם ע' 122 השייכות לחודש אייר בכלל) – והרי תשובה ענינה רפואה (יומא פו, סע"א. ועוד).

16 שמו"ר פט"ו, יא.
17 ראה מדרש לקח טוב בא (יב, ב), „ניסן שבו נעשים נסים לישראל“.
18 עיין ברכות נו, רע"א וברש"י שם (וכ"ה גם לפי המהרש"א בחדא"ג שם, שהרי ניסן הוא לשון נס, כנ"ל).
19 נוסח ההגדה פיסקא מצה זו.
20 נוסח ההגדה פיסקא ויוציאנו.
21 ראה גם שלה"ה מס' פסחים (קסב, ב במצה שמורה), שמקשר „אני הוא ולא אחר“ (דיצי"מ) עם „אני ה' רופאך“.
22 פ"ג ואילך. וראה גם הל' דעות פ"ב. ועוד.

עצמו מכל ענינים בלתי רצויים, באופן שיגיע למצב של „בני חורין“, כלומר, לא רק שבכחו לשלוט על יצרו (ולא להיפך ח"ו), אלא עוד זאת, שאין צריך למלחמה כלל, כי הוא „בן חורין“, במצב של חירות מן היצר הרע.

וגאולה רוחנית זו של חודש ניסן באה לידי ביטוי בכך, שהוא החודש הייחודי של כל חדשי השנה שאין אומרים בו תחנון כל ימי החודש²⁹. וכמשנת כמה פעמים, שאא"פ לומר שבימים שאין אומרים תחנון (ואין האדם מבקש מחילה על חטאיו) נגרע מהנפעל על ידי אמירת תחנון (דהיינו מחילת וסליחת עונות) – דא"כ: דוקא משום שנמצאים ביום סגולה שאין אומרים בו תחנון, נשאר האדם עם חטאיו ללא מחילה וסליחה! אלא ודאי, שבימים שאין אומרים תחנון, נפעלת סליחת העונות מצד סגולת היום עצמו (מבלי שיצטרך האדם לבקש על זה³⁰). וזהו שאין אומרים תחנון במשך כל חודש ניסן, כי כיון שהוא „חודש הגאולה“, שבו הקב"ה גואל את כאו"א מישאל ומגביהו למעלה מכל ענינים בלתי רצויים עד שהוא במצב של „בן חורין“ – אין צורך באמירת תחנון.

נמצא, שבחודש ניסן אין זקוקים לע"ן ה„רפואה“ (רפואת חולי הנפש)³¹,

וע"פ משנת"ל בענין רפואת אייר – (א) שהיא באה באופן ד„אני ה' רופאך“, ואשר (ב) הכח על זה הוא מחודש ניסן (חודש הראשון) – צריך לומר, שעד"ז הוא גם בנוגע לרפואת הנפש שבחודש אייר, שיש בה שני פרטים אלה, דהיינו: (א) בחודש אייר יש נתינת כח למעלה שרפואת הנפש תבא להאדם באופן של „אני ה' רופאך“²⁶, למעלה מן הטבע, (ב) הכח לרפואה זו בא מחודש ניסן שלפניו.

ד. ויובן זה בהקדם ביאור החילוק בין חודש ניסן וחודש אייר בעבודת האדם:

כשם שחודש ניסן הוא „חודש הגאולה“ בגשמיות, כן הוא זמן גאולתם של ישראל ברוחניות. וכידוע שגאולת מצרים, מלבד היותה גאולה גשמית – שבניי נגאלו מארץ מצרים בגשמיות, היתה גם גאולה רוחנית, שבניי בהיותם עבדי פרעה נשקעו בטומאת מצרים, עד למ"ט שערי טומאה²⁷, ועל ידי שהקב"ה בכבודו ובעצמו „נגלה עליהם.. וגאלם“, נגאלו מטומאת מצרים.

וגאולה רוחנית זו היתה באופן של „נסי נסים“, למעלה מן הטבע, ושלא בסדר והדרגה כלל – שהקב"ה הגבי' את ישראל למעלה מטומאת מצרים לגמרי.

וכן הוא בכל שנה ושנה בבוא חודש ניסן – שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים²⁸, שבחודש זה ניתן הכח לכאו"א מישאל לגאול את

(26) ולהעיר מהמבואר בהמשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה, של"ג בעומר (שבחודש אייר) שייך לענין „מחצית ואני ארפא“.

(27) ז"ח ר"פ יתרו. ועוד. וראה לעיל ע' 50 ובהנמטן שם.

(28) משנה פסחים קטז, ב. רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ו.

(29) מס' סופרים פכ"א, ג. שו"ע או"ח סתכ"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ח. וראה טור שם ובב"י וב"ח שם.

(30) וזוהו מובן ג"כ, שהמחילה והסליחה אינה מוגבלת לפי אופן בקשת האדם, אלא למעלה ממ"ד וידה והגבלה, מצד „רחמיך“ של הקב"ה.

(31) וצ"ע"ק מהא שמצה היא „מיכלא דאסוּתא“ (זח"ב קג, ב). אבל ראה ס' השיחות תש"ב ע' 94 (הועתק בהיום יום ט"ו ניסן. הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' לד) – שענינה „הרפואה הבאה ע"י האמונה, היינו שמלכתחילה אינו בא לידי חולי“. ואכ"מ.

שהרי נמצאים במצב של „בן חורין“ ול-מעלה מכל גדר ענין החולי.

ה. אמנם ענינו של חודש אייר הוא בקצה השני – הן בגשמיות, שאז מתחיל זמן של התגברות הטבע, היינו לא רק שאינו זמן של „נסי נסים“, אלא אדרבה – זמן של התגברות הטבע, כמו שרואים כמוחש שאז הוא זמן צמיחת אילנות וכו', ונראה לעין כל כחות הטבע בתקפם וכו'³²; והן ברוחניות (כנ"ל), שאז הוא זמן התגברות היצר וצריכים כח מיוחד (החל מלימוד פרקי אבות) כדי להתגבר על היצר כו' (ומובן, שהא בהא תליא, דלהיות שאז הוא זמן התגברות כח הט"בע בעולם, הרי זה מביא להתגברות היצר וחמימות והתעוררות התאוות כו').

וזוהי ה„ברכה“ שמתברך חודש אייר מחודש ניסן שלפניו – שברכה כדבעי יש בה שני הענינים: (א) תוכן הברכה הוא בהתאם לכחו של המברך, (ב) ולאידך, הרי היא מדודה לפי צרכי מקבל הברכה (דאל"כ יכולה להיות השפעת טוב שאין יכולין לקבל). וכן בעניננו, שברכת חודש ניסן היא שיהי' „אני ה' רופאך“, שבוה ישנם שני הקצוות: מחד גיסא הרי זו ברכה בענין של רפואה, שזה גופא מד-גיש שנמצאים במצב שזקוקים לרפואה; אבל לאידך, אופן הרפואה הוא בהתאם לענינו של חודש ניסן – „גאולה“ באופן נסי, למעלה מטבע העולם – רפואה של הקב"ה העוקרת את החולי מכל וכל, כאילו לא היתה מעולם מלכתחילה (כנ"ל סעיף א).

ובפשטות – שזוהי נתינת כח, שגם בחודש אייר יוכל האדם להגבי' את עצ-מו למעלה מכל עניניו המבלבלים כו', עד שיהי' במצב של חירות רוחנית.

(משׁיחות ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, תשמ"ז)

32) ראה ירושלמי ר"ה (פ"א ה"ב) שחודש אייר נק' (ובקרא) „זיר“ (מ"א ו, א) כי בו „זיוו של עולם הצמחים ניכרין והאילנות ניכרין“. וראה גם ר"ה יא, א (הובא במפרשים למ"א שם).

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

לזכות

השלוחים ואנ"ש וכל בני ישראל שליט"א בכל מקום שהם
הזקוקים לישועה מיוחדת ולרפואה שלימה מנגיף הקורונה
שירפא אותם השי"ת במהרה ולא יישאר שום רושם כלל וכלל

ולעילוי נשמת

אלו שעלו בסערה השמימה מהמגיפה הנוראה

ת' נ' צ' ב' ה'

הרופא לשבורי לב ינחם את משפחותיהם ולא יידעו מצער
ונזכה לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש